

Индикатори и показатели за измерване на ефективността от професионалното образование в България

1. Работна дефиниция за „ефективност на системата на ПО“ и нейните ключови измерения

Анализирайки ефективността на съществуващата система за професионално образование, трябва да бъде дефинирано преди всичко понятието за **«ефективност на професионалното образование»** в контекста на българската образователна система.

Според съществуващата легална дефиниция в България¹, понятието «ефективност» се определя като «степената на постигане на целите на одитирания обект при съпоставяне на действителните и очакваните резултати от неговата дейност».

Приемайки, че целта на системата на професионалното образование и обучение, регламентирана в чл. 2 на ЗППОО, е «Системата на професионалното образование и обучение подготвя гражданите за реализация в икономиката и в другите сфери на обществения живот, като създава условия за придобиване на професионална квалификация и за нейното непрекъснато усъвършенстване», то можем да приемем, че системата е ефективна, когато:

- Създава условия за придобиване на професионална квалификация чрез налична нормативна база, институционална база, материално-техническа база, осигуреност с педагогически кадри, финансово обезпечаване.
- Създава условия за достъп на гражданите до системата, отчитайки техните индивидуални потребности и нужди в различните етапи на личностното и професионално развитие.
- Гражданите, придобили професионална квалификация, се реализират успешно в икономиката и други сфери на обществения живот.

¹ Закон за сметната палата, Допълнителни разпоредби, § 1, т.2 б. а)

Като понятие, ефективността не отчита обема на използваните ресурси (финансови разходи, човешки ресурси, инвестиции и т.н.) за постигането на целта. По тази причина всички разработки в рамките на изпълнението на обществената поръчка с предмет «Анализ на съответствието между предлаганото професионално образование и потребностите на пазара на труда и разработване на модел на единна система за управление на професионалното образование на основата на индикатори и показатели за ефективност, включени в уеб-базирана платформа, по проект BG051PO001-3.2.03-0001 „Управление за ефективно професионално образование” са насочени към анализ и измерване степента на постигане на целите при съпоставяне на действителните и очакваните резултати от дейностите по професионално образование.

2. Понятие за „индикатор“

Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (OECD, 2002а, стр. 25) определя индикатора като *"количествен или качествен фактор или променлива, която осигурява лесно и надеждно средство за измерване на постижение, отразяващо промените, свързани с намеса, или да помогне за оценяване на изпълнението на участник в развитието"*.

С други думи, индикаторът е съвкупност от сурови или обработени данни, която ни помага да определим количествена оценка на явлениято в процес на проучване. Той се явява и инструмент, който ни помага да разберем сложни реалности.

Един индикатор не е първични (необработени) данни, а се базира на данни, които определят как се характеризира или оценява конкретен казус. Например, абсолютния брой ученици, положили успешно държавния изпит за придобиване на професионална квалификация не е особено полезна единица информация, докато информацията не се използва за създаване на индикатор «ученици, положили успешно държавния изпит за придобиване на професионална квалификация, като дял от всички ученици в последния клас на обучение».

При разработване на индикаторите са спазени следните изисквания:

- Изчерпателност: максимално възможен обхват на диапазона на измерваната характеристика
- Висока степен на валидност: измерване на тази характеристика, която най-добре илюстрира наблюдавания процес
- Висока степен на точност: минимални отклонения на измерванията от обективната реалност за характеристиката, която е предмет на оценяване
- Информационна осигуреност : наличие на достъпни данни с обективен характер
- Ползност на събраната информацията: осигуряват важна информация за вземане на решения от гледна точка подпомагането на управленските процеси в ЕСУПО.

3. Индикатори за ефективност на системата за ПО и показатели за тяхното наблюдение

На базата на направения анализ, на настоящия етап са определени три групи индикатори, съответстващи на дефиницията за ефективност на системата за професионално образование в България. В системата са интегрирани утвърдените области, критерии и индикатори за качество на професионалното образование чрез Модела за самооценяване.

Група 1. Създадени условия за придобиване на професионална квалификация чрез налична нормативна база, институционална база, материално-техническа база, осигуреност с педагогически кадри, финансово обезпечаване.

Индикатори:

- 1.1. Дял на институциите в професионалното образование, внедрили система за осигуряване на качеството
- 2.2. Дял на професиите и специалностите, за които е проведено изследване на нуждите на пазара на труда в диалог със социалните партньори, по отношение на броя и очакваните компетентности на кадрите
- 1.3. Дял на учебни програми, актуализирани с участието на социалните партньори, в последните 5 години
- 1.4. Дял на институциите в професионалното образование, осигурили съвременна материална база за обучение по предлаганите професии, съответстваща на изискванията на ДООИ
- 1.5. Дял на институциите в професионалното образование, осигурили квалифицирани преподаватели по преподаваните професии и специалности
- 1.6. Дял на институциите в професионалното образование, осигурили условия за практическо обучение на учениците чрез партньорство с бизнеса
- 1.7. Дял на учителите по професионална подготовка, участващи в допълнително обучение за актуализиране на знанията и уменията в преподаваната професия
- 1.8. Дял на учителите по професионална подготовка, участващи в допълнително обучение в практически условия (осигурено от партньор от бизнеса)
- 1.9. Дял на учителите по професионална подготовка, участващи в допълнително обучение в условията на мобилност (в друга страна от ЕС)

- 1.10. Дял на учениците, преминали практическо обучение не по-малко от часа годишно, в база на институцията за професионално образование (стойността на индикатора ще бъде определена по време на апробиране на системата)
- 1.11. Дял на учениците, преминали практическо обучение не по-малко от часа годишно, на реално работно място (стойността на индикатора ще бъде определена по време на апробиране на системата)
- 1.12. Дял на учениците, преминали практическо обучение не по-малко от часа годишно, в условията на международна мобилност (стойността на индикатора ще бъде определена по време на апробиране на системата)
- 1.13. Степен на постигнати резултати от професионалната институция по област 1 – „Училищен мениджмънт” – от утвърдената Система за оценяване качеството на ПОО, базирана на самооценяване
- 1.14. Степен на постигнати резултати от професионалната институция по област 2 – „Училищна среда” – от утвърдената Система за оценяване качеството на ПОО, базирана на самооценяване
- 1.15. Степен на постигнати резултати от професионалната институция по област 3 – „Обучение и учене” – от утвърдената Система за оценяване качеството на ПОО, базирана на самооценяване
- 1.16. Степен на постигнати резултати от професионалната институция по област 4 – „Училищно партньорство” – от утвърдената Система за оценяване качеството на ПОО, базирана на самооценяване
- 1.17. Степен на удовлетвореност на учащите от създадените условия за придобиване на професионална квалификация
- 1.18. Дял на дейностите в училището, за които е осигурено необходимото финансово обезпечаване

Група 2. Създадени условия за достъп на гражданите до системата, отчитайки техните индивидуални потребности и нужди в различните етапи на личностното и професионално развитие

- 2.1. Дял на учащите в професионалното образование спрямо всички учащи в съответната степен на образование
- 2.2. Дял на професиите и специалностите, за които се предлагат програми за професионално обучение, съобразно очакванията на пазара на труда
- 2.3. Дял на професиите и специалностите, за които е осигурен гъвкав преход (програми с възможност за вход и изход на различни нива)

2.4. Дял на институциите от професионалното образование, предлагащи програми и осигуряващи условия за лица от уязвими групи

2.5. Дял на учащите от уязвими групи, включени в програми за професионално обучение, спрямо общия брой лица от уязвими групи, подлежащи на обучение

2.6. Процент на успеваемост на лицата от уязвими групи

Група 3. Реализация на гражданите, придобили професионална квалификация, в икономиката и други сфери на обществения живот

3.1. Дял на учащите, завършили успешно програмата за професионално образование (положили успешно държавен зрелостен изпит ИЛИ държавен изпит по професията)

3.2. Дял на отпаднали/ преждевременно напуснали професионално обучение

3.3. Дял на учащите, продължили обучението си в следваща степен на образование

3.4. Дял на учащите, реализирани на пазара на труда – пет години след приключване на обучението

3.5. Дял на осигурените лица сред завършилите професионално обучение

3.6. Дял на официално регистрирани безработни сред завършилите професионално обучение

3.7. Степен на удовлетвореност на участниците в професионалното обучение от придобитата професионална квалификация

3.8. Степен на удовлетвореност на работодателите от знанията и уменията на новоназначените работници с придобита професионална квалификация

3.9. Съотношение на средната работна заплата на завършилите професионално образование спрямо средната работна заплата в региона

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ” 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Европейски социален фонд

Конкретен бенефициент: Министерство на образованието и науката
Проект: BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование”

Информационно осигуряване на системата и Ръководство за начините и източниците за събиране на съответната информация

В системата за информационно осигуряване са дефинирани информационните източници за всеки индикатор, ниво на генериране на стойностите, периодичност на отчитане в системата), информационните източници. Информационните потоци ще бъдат детайлизирани в етапа на разработване на веб-базираната платформа на ЕСУПО.

Индикатор	Вид	Ниво на генериране на стойности	Периодичност на събиране	Информационен източник
Група 1. Създадени условия за придобиване на професионална квалификация чрез налична нормативна база, институционална база, материално-техническа база, осигуреност с педагогически кадри, финансово обезпечаване.				
1.1. Дял на институциите в професионалното образование, внедрили система за осигуряване на качеството	системен	По вид институция; По професионално направление ² ; По област	ежегодно	Данни, въвеждани от училищата в ЕСУПО
2.2. Дял на професиите и специалностите, за които е проведено изследване на нуждите на пазара на труда в диалог със социалните партньори, по отношение на броя и очакваните компетентности на кадрите	системен	По професионално направление; По СПК	ежегодно	Данни, въвеждани от училищата в ЕСУПО

² Вариант на това ниво на генериране на стойности е нивото „по секторни мрежи“. Нивото на генериране на стойностите за всички индикатори, за които е приложимо, ще бъде обсъдено по време на изграждането на ЕСУПО.

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ” 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Европейски социален фонд

Конкретен бенефициент: Министерство на образованието и науката
Проект: BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование”

Индикатор	Вид	Ниво на генериране на стойности	Периодичност на събиране	Информационен източник
1.3. Дял на учебни програми, актуализирани с участието на социалните партньори, в последните 5 години	системен, институционален	По професионално направление; По СПК	ежегодно	Данни, въведени от училищата в ЕСУПО
1.4. Дял на институциите в професионалното образование, осигурили съвременна материална база за обучение по предлаганите професии, съответстваща на изискванията на ДОО	системен, институционален	По вид институция; По професионално направление; По област	ежегодно	Данни, въведени от училищата в ЕСУПО
1.5. Дял на институциите в професионалното образование, осигурили квалифицирани преподаватели по преподаваните професии и специалности	системен, институционален	По вид институция; По професионално направление; По област; По вид подготовка (теория, практика...)	ежегодно	Данни, въведени от училищата в ЕСУПО Информационна система на МОН
1.6. Дял на институциите в професионалното образование, осигурили условия за практическо обучение на учениците чрез партньорство с бизнеса	системен, институционален	По вид институция; По професионално направление; По област	ежегодно	Данни, въведени от училищата в ЕСУПО
1.7. Дял на учителите по професионална подготовка, участващи в допълнително обучение за актуализиране на знанията и уменията в преподаваната професия	системен, институционален	По вид институция; По професионално направление; По област; По ПКС	ежегодно	Информационна система на МОН

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ” 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Европейски социален фонд

Конкретен бенефициент: Министерство на образованието и науката
Проект: BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование”

Индикатор	Вид	Ниво на генериране на стойности	Периодичност на събиране	Информационен източник
1.8. Дял на учителите по професионална подготовка, участващи в допълнително обучение в практически условия (осигурено от партньор от бизнеса)	системен, институционален	По вид институция; По професионално направление; По област; По ПКС	ежегодно	Данни, въвеждани от училищата в ЕСУПО
1.9. Дял на учителите по професионална подготовка, участващи в допълнително обучение в условията на мобилност (в друга страна от ЕС)	системен, институционален	По вид институция; По професионално направление; По област; По ПКС	ежегодно	Данни, въвеждани от училищата в ЕСУПО
1.10. Дял на учениците, преминали практическо обучение не по-малко от часа годишно, в база на институцията за професионално образование	системен, институционален	По вид институция; По професионално направление; По област; По СПК	ежегодно	Данни, въвеждани от училищата в ЕСУПО
1.11. Дял на учениците, преминали практическо обучение не по-малко от часа годишно, на реално работно място	системен, институционален	По вид институция; По професионално направление; По област; По СПК	ежегодно	Данни, въвеждани от училищата в ЕСУПО
1.12. Дял на учениците, преминали практическо обучение не по-малко от часа годишно, в условията на международна мобилност	системен, институционален	По вид институция; По професионално направление; По област; По СПК	ежегодно	Данни, въвеждани от училищата в ЕСУПО

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” 2007-2013, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ” 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Европейски социален фонд

Конкретен бенефициент: Министерство на образованието и науката
Проект: BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование”

Индикатор	Вид	Ниво на генериране на стойности	Периодичност на събиране	Информационен източник
1.13. Степен на постигнати резултати от професионалната институция по област 1 – „Училищен мениджмънт” – от утвърдената Система за оценяване качеството на ПОО, базирана на самооценяване	институционален	По вид институция; По професионално направление; По област	ежегодно	Данни, въвеждани от училищата в ЕСУПО
1.14. Степен на постигнати резултати от професионалната институция по област 2 – „Училищна среда” – от утвърдената Система за оценяване качеството на ПОО, базирана на самооценяване	институционален	По вид институция; По професионално направление; По област	ежегодно	Данни, въвеждани от училищата в ЕСУПО
1.15. Степен на постигнати резултати от професионалната институция по област 3 – „Обучение и учене” – от утвърдената Система за оценяване качеството на ПОО, базирана на самооценяване	институционален	По вид институция; По професионално направление; По област	ежегодно	Данни, въвеждани от училищата в ЕСУПО
1.16. Степен на постигнати резултати от професионалната институция по област 4 – „Училищно партньорство” – от утвърдената Система за оценяване качеството на ПОО, базирана на самооценяване	институционален	По вид институция; По професионално направление; По област	ежегодно	Данни, въвеждани от училищата в ЕСУПО
1.17. Степен на удовлетвореност на учащите от създадените условия за придобиване на професионална квалификация	системен, институционален	По вид институция; По професионално направление; По област	ежегодно	Анкетно проучване в ЕСУПО

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” 2007-2013, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ” 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Европейски социален фонд

Конкретен бенефициент: Министерство на образованието и науката
Проект: BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование”

Индикатор	Вид	Ниво на генериране на стойности	Периодичност на събиране	Информационен източник
1.18. Дял на дейностите в училището, за които е осигурено необходимото финансово обезпечаване	системен, институционален	По вид институция; По професионално направление; По област; По вид дейност	ежегодно	Данни, въведени от училищата в ЕСУПО
Група 2. Създадени условия за достъп на гражданите до системата, отчитайки техните индивидуални потребности и нужди в различните етапи на личностното и професионално развитие				
2.1. Дял на учащите в професионалното образование спрямо всички учащи в съответната степен на образование	системен	По пол; По възраст; По област	ежегодно	Информационна система на МОН
2.2. Дял на професиите и специалностите, за които се предлагат програми за професионално обучение, съобразно очакванията на пазара на труда	системен	По професионално направление; По СПК	ежегодно	Анкетни проучвания в ЕСУПО
2.3. Дял на професиите и специалностите, за които е осигурен гъвкав преход (програми с възможност за вход и изход на различни нива)	системен	По професионално направление; По СПК	ежегодно	Информационна система на МОН
2.4. Дял на институциите от професионалното образование, предлагащи програми и осигуряващи условия за лица от уязвими групи	системен	По видове уязвимости; По области; По професионални направления; По СПК	ежегодно	Информационна система на МОН

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ” 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Европейски социален фонд

Конкретен бенефициент: Министерство на образованието и науката
Проект: BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование”

Индикатор	Вид	Ниво на генериране на стойности	Периодичност на събиране	Информационен източник
2.5. Дял на учащите от уязвими групи, включени в програми за професионално обучение, спрямо общия брой лица от уязвими групи, подлежащи на обучение	системен	По видове уязвимости; По области; По професионални направления; По СПК	ежегодно	Информационна система на МОН
2.6. Процент на успеваемост на лицата от уязвими групи	системен	По пол; по възраст; по видове уязвимости	ежегодно	Информационна система на МОН
Група 3. Реализация на гражданите, придобили професионална квалификация, в икономиката и други сфери на обществения живот				
3.1. Дял на учащите, завършили успешно програмата за професионално образование (положили успешно държавен зрелостен изпит ИЛИ държавен изпит по професията)	системен, институционален	По пол; По професионално направление ; По СПК	ежегодно	Информационна система на МОН
3.2. Дял на отпаднали/ преждевременно напуснали професионално обучение	системен, институционален	По пол; По възраст/клас; По професионално направление ; По СПК	ежегодно	Информационна система на МОН
3.3. Дял на учащите, продължили обучението си в следваща степен на образование	системен, институционален	По пол; По професионално направление; По СПК	ежегодно	Информационна система на МОН

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” 2007-2013, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ” 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Европейски социален фонд

Конкретен бенефициент: Министерство на образованието и науката
Проект: BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование”

Индикатор	Вид	Ниво на генериране на стойности	Периодичност на събиране	Информационен източник
3.4. Дял на учащите, реализирани на пазара на труда - пет години след приключване на обучението	системен, институционален	По пол; По професионално направление; По СПК	ежегодно	Данни от НОИ/ НАП
3.5. Дял на осигурените лица сред завършилите професионално обучение	системен, институционален	По пол; По професионално направление; По СПК	ежегодно	Данни от НОИ
3.6. Дял на официално регистрирани безработни сред завършилите професионално обучение	системен, институционален	По пол; По професионално направление; По СПК	ежегодно	Данни от Агенцията по заетостта
3.7. Степен на удовлетвореност на участниците в професионалното обучение от придобитата професионална квалификация	системен, институционален	По вид институция; По професионално направление; По СПК; По област	ежегодно	Анкетно проучване в ЕСУПО
3.8. Степен на удовлетвореност на работодателите от знанията и уменията на новоназначените работници с придобита професионална квалификация	системен, институционален	По професионално направление; По СПК	ежегодно	Анкетно проучване в ЕСУПО
3.9. Съотношение на средната работна заплата на завършилите професионално образование спрямо средната работна заплата в региона	системен, институционален	По професионално направление; По СПК	ежегодно	Данни от НОИ